

Lengyelország, Szlovákia, Magyarország és Románia biztonsági stratégiáinak elemző-értékelő összehasonlítása

Bevezetés és az alkalmazott módszertan

A nemzeti biztonsági stratégiák az ország védelmét átfogó módon, az egyes fő biztonsági szektorokon át (katonai, politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti, informatikai) értelmezik, és az adott ország alapvető és iránymutató biztonsági dokumentumát képezik. A jelen tanulmányban értékelt, egykor a keleti blokkhoz tartozó országok új stratégiai kultúrája a Szovjetunió felbomlása és a rendszerváltás után jött létre: a kilencvenes évek elején kezdtek megalkotni saját, önálló nemzeti biztonsági stratégiájukat, illetve ennek megfelelő alapvető biztonsági dokumentumaikat, amelyek megnevezésükben akár eltérőek is lehettek (például védelmi stratégia).

A nemzeti biztonsági stratégiák az ország gazdasági, katonai és társadalmi hovatartozását, értékeit, elveit és célkitűzéseit tükrözik.¹ E dokumentumok elemzésével megállapíthatók az egyes országok politikai és biztonsági irányelvei, a szövetséges rendszer iránti elkötelezettsége, a regionális együttműködéshez való hozzáállása, a szomszédos országokhoz való viszonya és a stratégiai partnerei. A dokumentumok célzott elemzése és értékelése révén megállapíthatók a párhuzamok, a közös értékek, illetve a nézeteltérések és azok okai. Mivel a stratégiai dokumentumok az ország biztonsági rendszerének legfelsőbb szintjén állnak, jóváhagyásuk is az egyes országok állami vezetőjéhez kötött. Lengyelország és Románia esetében ez a köztársasági elnök aláírásának, illetve előterjesztésének függvénye, Szlovákiában a Nemzeti Tanácsnak kell elfogadnia, míg Magyarországon a kormány fogadja el a nemzeti biztonsági stratégiát.

A biztonsági környezet értékelése globális, regionális és nemzeti szempontból történik. Utóbbit a tanulmány a Buzan-féle² kibővített biztonsági szektorokra bontva³ tárgyalja, és egy saját fejlesztésű módszertan alkalmazásával határozza meg a stratégiákban nevesített biztonsági veszélytényezők jelentőségét. Az alkalmazott módszertan a nemzeti

¹ Krajnc Zoltán (szerk.): *Hadtudományi lexikon. Új kötet.* Budapest, Dialóg Campus, 2019. 835.

² Barry Buzan jelenleg a londoni Közgazdaságtani és Politológiai Egyetem (The London School of Economics and Political Science, LSE) emeritus professzora a nemzetközi kapcsolatok területén; a koppenhágai, a jilini és a kínai külügyi egyetemek tiszteletbeli professzora és a Brit Akadémia tagja. A biztonsági tanulmányok tekintetében az úgynevezett koppenhágai iskola képviselője, amely szerint a biztonság mint fogalom és mint komplexum mélyebb megértése érdekében öt biztonsági szektort (dimenziót) különböztet meg: a katonait, a politikait, a gazdaságit, a társadalmi és a környezeti. A szektorok elválasztása csupán elméleti, hiszen a való életben többszörösen átfedik és kiegészítik egymást. Lásd LSE: Professor Barry Buzan (2022); Barry Buzan – Ole Weaver – Jaap de Wilde: *A New Framework for Analysis.* Boulder, Lynne Rienner, 1998.

³ Gazdag Ferenc – Remek Éva: *A biztonsági tanulmányok alapjai.* Budapest, Dialóg Campus, 2018. 21–24.

biztonsági politika elvárásaitól és az egyes országok belpolitikai viszonyaitól függetlenül mutatja be – tudományos kvantitatív módszerek alapján – a nemzeti biztonsági hangsúlyokat. A szerző abból indul ki, hogy ha egy ország valamit biztonsági veszélytényezőnek minősít – amely saját nemzeti biztonságára nézve közvetlen fenyegetést jelent –, az azzal kapcsolatos kulcsszó (például migráció, kiber-, fegyveres támadás stb.) gyakrabban fordul elő a stratégia szövegében. Mégpedig nem kizárólag a biztonsági környezet értékelésében, hanem a célkitűzések (politikai szándék), továbbá a feladatok és eszközök (erőforrások biztosítása a biztonsági elvárások teljesítésére) definiálása során is. Az alkalmazott módszertan alapvetően a nemzeti érdekeket veszélyeztető biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések sorrendjéből indul ki. Például, ha Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája⁴ a VII. fejezetben 17 kiemelt biztonsági kockázatból az első helyre az illegális migrációt, (il)legális bevándorlást és beutazást helyezi, az utolsóra pedig a globális felmelegedést, akkor a migráció és szinonimái 17 hangsúlyértékkel bír, míg a globális felmelegedés egygyel. Ehhez hozzáadva a kulcsszó és szinonimái gyakoriságát olyan hangsúlyértéket kapunk, amely lehetővé teszi a nemzeti biztonsági veszélytényezők sorrendjének megállapítását és a többi országgal való párhuzamok feltárását.⁵

A tanulmány az értékelt országok biztonsági környezetének leírása alapján meghatározza a biztonsági stratégiák párhuzamos vonásait, egyben prognosztizálja a vizsgált országok közötti együttműködés lehetőségeit.

Lengyelország Nemzeti Biztonsági Stratégiája

2020. május 12-én Andrzej Duda lengyel köztársasági elnök – a miniszterelnök javaslata alapján – aláírta *A Lengyel Köztársaság Nemzeti Biztonsági Stratégiáját (Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, SBNRP)*.⁶ Az új SBNRP a 2014 novemberében elfogadott stratégiát váltotta fel.

Bevezetője után a dokumentum Lengyelország biztonsági környezetét értékeli, röviden bemutatja a nemzeti biztonsági értékeket, érdekeket és stratégiai célokat. Ezt követően négy fő biztonsági pillért (Az állam és polgárai biztonsága; Lengyelország a nemzetközi rendszerben; Identitás és nemzeti örökség; Társadalmi és gazdasági fejlődés, környezetvédelem) azonosít. A stratégia összhangban van a NATO és az EU célkitűzéseivel, valamint a Lengyel Köztársaság Alkotmányával. A bevezető (*Wstęp*) szerint „napjaink

⁴ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (a továbbiakban: MNBS).

⁵ A saját fejlesztésű – kulcsszavakon alapuló – módszertan kiindulópontjai például: John W. Creswell – Vicki L. Plano Clark: *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Los Angeles, SAGE Publishing, 2017; Earl Babbie: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, Balassi, 2008; Etl Alex: *A biztonságpercepció elemzésének kevert módszere és a magyar biztonságpercepció vizsgálata*. PhD-értekezés. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2021; Csiki Tamás: *A kelet-közép-európai államok védelmi együttműködési törekvései, 2008–2016*. PhD-értekezés. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2017.

⁶ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Bbn.gov.pl*, 2020. (A továbbiakban: SBNRP.)

biztonsági környezete egyre összetettebb és bizonytalanabb. A politikai, katonai, gazdasági és társadalmi interakciók országos, regionális és globális szinten fokozódnak.”⁷

Lengyelország biztonsági környezetét az SBNRP *Biztonsági környezet (Środowisko bezpieczeństwa)* című, külön fejezete értékeli, amely szerint a biztonsági környezet – többek között – a nemzetközi jog és a nemzetközi kötelezettségek be nem tartása miatt bizonytalanná és kiszámíthatatlanná vált. A globális biztonsági kihívások közé az SBNRP az állami és nem állami szereplők által végzett – háborús küszöb alatti és hibrid – tevékenységeket sorolja. Ezek a hagyományos, kinetikus terekben, a kibertérben és a világűrben is végrehajthatók.

„Globális szinten fontos jelenség az Amerikai Egyesült Államok, a Kínai Népköztársaság és az Orosz Föderáció közötti erősödő stratégiai rivalizálás, amely az egész nemzetközi rendszert érinti. [...] A globális bizonytalanságot többek között a leszerelési szerződések és megállapodások aláírása, a tömegpusztító fegyverek terjedése, valamint a terrorizmus és a szervezett bűnözés veszélye is fokozza.”⁸

A fejezet második bekezdése szerint a legsúlyosabb (regionális) biztonsági fenyegetés Oroszország „új birodalmi politikája [*neoimperialna polityka* – P. L.] jelenti. [...] A Georgia elleni agresszió, a Krím törvénysértő annektálása és a kelet-ukrajnai tevékenységek megsértették a nemzetközi jog alapelveit, és aláásták az európai biztonsági rendszer pilléreit.”⁹ Az „új birodalmi politika” célkitűzése Oroszország hatalmának és befolyási övezeteinek újjáépítése. Ennek érdekében Oroszország hibrid jellegű tevékenységeket folytat a nyugati országok és társadalmak struktúráinak destabilizálása és a szövetséges államok megosztása érdekében. Az orosz katonai jelenlét a Balti-tenger és Kalinyingrád térségében, illetve a nagyszabású hadgyakorlatok aggodalomra adnak okot Lengyelország számára. Az SBNRP szerint továbbra is biztonsági kockázatot jelentenek a dél-európai térségben zajló tartós regionális és belső konfliktusok, amelyek a migrációs nyomás növekedésének hatásaként jelennek meg.

A nemzeti szintű biztonsági veszélytényezők közé sorolható a létfontosságú (kritikus) infrastrukturális rendszerek, valamint a kommunikációs és távközlési rendszerek sebezhetősége. Megjelennek a környezetvédelmi kihívások, mint például a hosszan tartó aszályok, a károsanyag-kibocsátás, a szmog, a vízminőség-biztosítás, illetve az erdők funkcióinak megőrzése. Ennek megfelelően az egyes – nemzeti érdekeket érintő – biztonsági veszélytényezők biztonsági szektorok szerinti besorolása a fent említett hangsúlyérték és a használt kulcsszavak gyakorisága alapján az alábbiak szerint összegezhető.

⁷ SBNRP (2020): Bevezető. 5.

⁸ SBNRP (2020): Biztonsági környezet. 7.

⁹ SBNRP (2020): Biztonsági környezet. 6.

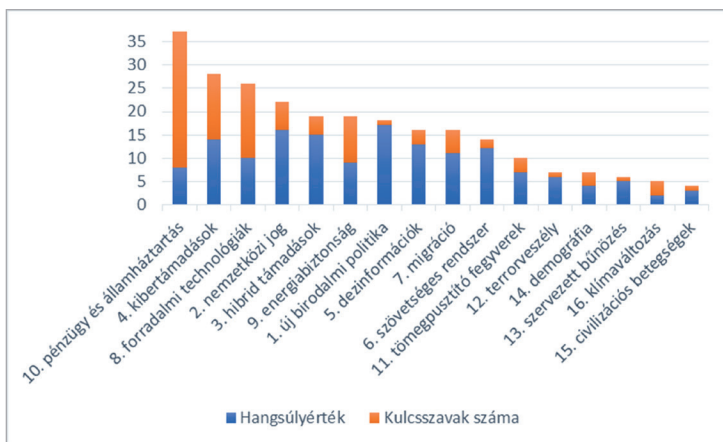
1. táblázat: Lengyelország biztonsági veszélytényezőinek elemző-értékelő mátrixa

Biztonsági szektor	Biztonsági kihívás (SBNRP szerinti sorrend és megnevezés)	Hangsúly-érték (A)	Kulcsszavak száma (B)	Hangsúly-sorrend (A+B)
katonai	1. Oroszország új birodalmi politikája (<i>neoimperialna polityka</i>)	17	1	7. (18)
	11. a tömegpusztító fegyverek terjedése (<i>prolifracja broni masowego rażenia</i>)	7	3	11. (10)
	12. terrorveszély (<i>zagrożenie terroryzmem</i>)	6	1	12–13. (7)
politikai	2. a nemzetközi jog megsértése (<i>prawo międzynarodowe</i>)	16	6	4. (22)
	3. hibrid támadások (<i>ataki hybrydowe</i>)	15	4	5–6. (19)
	5. dezinformációk terjesztése (<i>dezinformacja</i>)	13	3	8–9. (16)
	6. a szövetséges rendszerek kohéziójának gyengítése (<i>osłabienia spójności</i>)	12	2	10. (14)
gazdasági	9. energiabiztonság (<i>bezpieczeństwo energetyczne</i>)	9	10	5–6. (19)
	10. pénzügyi biztonság (<i>bezpieczeństwo finansowego państwa</i>) és az államháztartás stabilitása (<i>stabilność gospodarki państwa</i>)	8	2 27	1. (37)
	13. szervezett bűnözés (<i>przestępczość zorganizowaną</i>)	5	1	14. (6)
	7. a migrációs nyomás (<i>presja migracyjna</i>)	11	5	8–9. (16)
társadalmi	14. a társadalom változó körstruktúrája (<i>zmieniająca się struktura wiekowa społeczeństwa</i>) és az idősök számának jelentős növekedése (<i>znaczący wzrost liczby osób starszych</i>)	4	2 1	12–13. (7)
	15. a civilizációs betegségek hatásainak ellensúlyozása (<i>przeciwdziałanie skutkom chorób cywilizacyjnych</i>)	3	1	16. (4)
környezeti	16. klímaváltozás (<i>zmiany klimatu</i>)	2	3	15. (5)
	4. kibertámadások (<i>cyberataki</i>)	14	14	2. (28)
	8. a forradalmi technológiák (<i>rewolucyjne technologie</i>) illetéktelen kezekbe kerülése	10	16	3. (26)

Forrás: Krajnc (2019): i. m.; Buzan et al. (1998): i. m.; Gazdag–Remek (2018): i. m.; saját módszertan forrásai (lásd 5. lábjegyzet); SBNRP (2020): i. m. alapján a szerző szerkesztése

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a nemzeti biztonsági stratégiában megfogalmazott biztonsági kockázatok sorrendje *nem felel meg* a stratégia szövegében használt kulcsszavak gyakoriságának. Ez annak köszönhető, hogy az SBNRP nem határoz meg sorrendet,¹⁰ hanem a stratégiai célok, valamint az ezekből adódó feladatok és eszközök meghatározására helyezi a hangsúlyt (a stratégia csaknem 70%-a ezt taglalja). Az alkalmazott módszertan alapján összeállított biztonsági veszélytényezők sorrendjét az alábbi diagram ábrázolja.

¹⁰ SBNRP (2020): Biztonsági környezet. 6–10.

1. ábra: A Lengyelország nemzeti biztonsági stratégiájában feltüntetett kiemelt biztonsági veszélytényezők és az ezeket meghatározó kulcsszavak gyakorisága a dokumentumban

Forrás: jelen tanulmány 1. táblázatából kiindulva, valamint a *Bevezetés és az alkalmazott módszertan* című szakasz harmadik bekezdésében leírt saját fejlesztésű módszertan alapján a szerző szerkesztése

Szlovákia Biztonsági Stratégiája

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa (*Národná rada Slovenskej republiky*) – a kormány javaslata alapján – 2021. január 28-án fogadta el az Szlovák Köztársaság új Biztonsági Stratégiáját (*Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky*, BSSR).¹¹ Az új BSSR a jelentősen elavult – 2005 szeptemberében elfogadott, így több mint 15 éves – biztonsági stratégiát váltotta fel. A dokumentum a szokásjog alapján a Nemzeti Tanács jóváhagyása után azonnal hatályba lép, nincs a köztársasági elnök, illetve más állami intézmény vezetőjének aláírásához kötve.

A BSSR összesen hat fejezetből és 98 pontból áll. Előszava kimondja, hogy a biztonsági fenyegetések és kihívások egyre összetettebbek, összekapcsolódnak, közvetlenebbek, és mind nagyobb hatással vannak Szlovákia biztonságára. „A világ megváltozott, kevésbé stabil, kiszámíthatatlanabb, ezért kevésbé biztonságos.”¹²

Szlovákia biztonsági környezetét (*Bezpečnostné prostredie Slovenskej republiky*) a BSSR negyedik fejezete harmincnégypontban értékeli. Figyelembe veszi azokat a biztonsági kihívásokat és fenyegetéseket, amelyek a szövetségeseket is érintik, globális szempontból fontosnak minősülnek, illetve az euroatlanti térség biztonságát is befolyásolhatják. Ennek megfelelően értékeli a globális és a regionális stratégiai biztonsági

¹¹ Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky. *Vlada.gov.sk*, 2021.

¹² BSSR (2021): Előszó.

sági környezetet, valamint tizennégy pontban meghatározza a Szlovákiát közvetlenül érintő biztonsági kihívásokat és fenyegetéseket.¹³

„A globális biztonsági környezetet a felgyorsuló változékonyság és a kiszámíthatatlanság jellemzi. [...] Ebben a biztonsági környezetben egy regionális – határon túli – konfliktus is befolyásolhatja Szlovákia biztonságát, akár rövid időn belül is.”¹⁴ A kölcsönös függőség, a technológiák és ezek összekapcsolása új lehetőségeket biztosít az állami (kiemelten az autoriter rendszerek) és a nem állami szereplőknek versenytársaik befolyásolására, elsősorban a nem katonai szférában. „A politikai, gazdasági és katonai nyomásgyakorlás eszközeivel befolyási övezetek kialakítására irányuló törekvés, valamint a fizikai és egyre inkább kibertérben végzett műveletek negatív jelenségek.”¹⁵ „A multilateralizmus folyamatos gyengülése és a nemzetközi szerződések egyes államok által történő egyoldalú megszegése [...] tovább növeli a nemzetközi kapcsolatok kiszámíthatatlanságát.”¹⁶ A klímaváltozást, a természeti erőforrások felhasználásának növekedését, a biodiverzitás csökkenését, az ökoszisztéma összeomlását és a globális egészségügyi veszélyek fennállását szintén a globális fenyegetések közé sorolja a BSSR. Emellett a globális terrorizmus veszélye – beleértve az állami szereplők által támogatott terrorizmust – mind a hagyományos (fizikai) dimenzióban, mind a kibertérben továbbra is fennáll (18. pont). A 19. pont szerint az emberiség mindennapi életének digitalizációja (5G hálózatok, mesterséges intelligencia, kvantumtechnológiák és autonóm rendszerek egyre gyakoribb használata) teret ad a technológiai versengésnek, valamint a stratégiai előny és dominancia megszerzésének a kibertérben az állami és nem állami szereplők számára egyaránt. A fegyverzet-ellenőrzés és a nonprolifrációs egyezmények erodálása fegyverkezési versenyhez vezethet a globális biztonsági környezetben, és a kritikus infrastruktúrák sebezhetősége továbbra is fokozódik. A globális biztonsági környezet értékelését a demográfiai változások által okozott biztonsági veszélytényezők – a világ népességének növekedése, a lakosság előregedése, a letelepedés és migráció okozta jelenségek – említésével zárja a dokumentum, mint amelyek egy „esetleges regionális biztonsági veszélytényező forrásaként akár politikai, gazdasági, illetve jelentős társadalmi változásokhoz is vezethetnek”.¹⁷

A regionális biztonsági környezetet a BSSR szerint az instabil keleti és déli szomszédság jellemzi, amelyben megoldatlan konfliktusok és az euroatlanti térség közvetlen környezetében jelenlévő bizonytalanság dominál. Ezeket a biztonsági veszélytényezőket az egyes államokon belüli vagy egyes államok közötti gazdasági, területi, politikai, etnikai, illetve vallási téren jelentkező feszültségek okozzák. Szlovákia szemszögéből nézve elsődlegesen a keleti irányból érkező biztonsági kihívások igényelnek folyamatos figyelmet. Itt elsősorban a Georgia és az Ukrajna elleni agresszív orosz fellépés

¹³ Globális vonatkozásban: BSSR (2021) 12–24. pont (*Meniaci sa svet [strategický globálny kontext]*). 3–5.; regionális vonatkozásban: 25–29. pont [*Nepokojné susedstvo [širší regionálny kontext]*]. 5–6.; a Szlovákiát közvetlenül érintő biztonsági kihívások és fenyegetések vonatkozásában: 30–43. pont (*Hrozby a výzvy, ktorým čelíme [národný kontext]*). 6–9.

¹⁴ BSSR (2021): 12. pont. 3.

¹⁵ BSSR (2021): 15. pont. 3.

¹⁶ BSSR (2021): 16. pont. 3.

¹⁷ BSSR (2021): 24. pont. 5.

jelenti a biztonsági kihívást. Ennek következtében „a keleti régió több lehetséges biztonsági kihívás forrása Szlovákia számára, beleértve egy esetleges fegyveres támadást, a hibrid, kiber- és hírszerzési műveleteket, a dezinformációs kampányokat, a szervezett bűnözést, a kézifegyverek illegális elterjedését és az illegális migrációt”.¹⁸ Az instabil Nyugat-Balkán másodlagos biztonsági kihívást jelent, amely az euroatlanti integrációs erőfeszítések lelassulásának a következménye. „Valószínűsíthető, hogy a régió továbbra is számos potenciális biztonsági kihívás és fenyegetés forrása lesz Szlovákia számára, különösen a szervezett bűnözés, a kézifegyverek illegális elterjedése, az illegális migráció, valamint a radikalizmus és a szélsőségeség terjedése miatt”.¹⁹ A Közel-Kelet, Észak-Afrika, a Száhel-övezet és Afrika szarva „nagy valószínűséggel biztonsági fenyegetések és kihívások forrását jelentik az euroatlanti térség számára, például a terrorizmus, a vallási szélsőségeség terjedése és az illegális migráció miatt”.²⁰ Végül a dokumentum – regionális kontextusban – leszögezi, hogy „az államok között és az országokon belüli régiók között jelentkező gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek, a szegénység és a társadalmi kirekesztettség elmélyülése a lakosság egyes csoportjaiban szélsőségeség kialakulásához, a bűnözés fokozódásához, engedetlenséghez, valamint az országok belső kohéziójának és stabilitásának gyengüléséhez vezethet”.²¹

A BSSR tizennégy biztonsági kihívást és fenyegetést állapít meg. Ezek biztonsági szektorok szerinti besorolását a BSSR-ben kapott sorrend és az alkalmazott kulcsszavak gyakorisága alapján a következő táblázat foglalja össze.

2. táblázat: Szlovákia biztonsági veszélytényezőinek elemző-értékelő mátrixa

Biztonsági szektor	Biztonsági kihívás (a BSSR szerinti sorrend és megnevezés)	Hangsúly-érték (A)	Kulcsszavak száma (B)	Hangsúly-sorrend (A+B)
katonai	1. fegyveres támadás (<i>útok</i>)	14	20	3. (34)
	2. terrortámadás (<i>teror</i>)	13	26	2. (39)
	6. hibrid fenyegetések (<i>hybridné hrozby</i>)	9	8	10. (17)
politikai	7. külföldi hírszerző szolgálatok tevékenysége (<i>pôsobenie cudzích spravodajských služieb</i>)	8	11	8. (19)
	9. extrémizmus (extrémizmus) és gyűlöletkeltés (<i>podnecovanie k nenávisti</i>)	6	20 1	6–7. (27)
	10. irredentizmus és a történelmi követelések fenntartása (<i>iredentizmus a živenie historizujúcich nárokov</i>)	5	0	14. (5)

¹⁸ BSSR (2021): 26. pont. 5. A felsorolt biztonsági kihívások 2022. február 24. után – amikor Oroszország fegyveresen megtámadta Ukrajnát – jelentősen felértékelődtek nemcsak Szlovákia, hanem az összes, Ukrajnával szomszédos ország számára is.

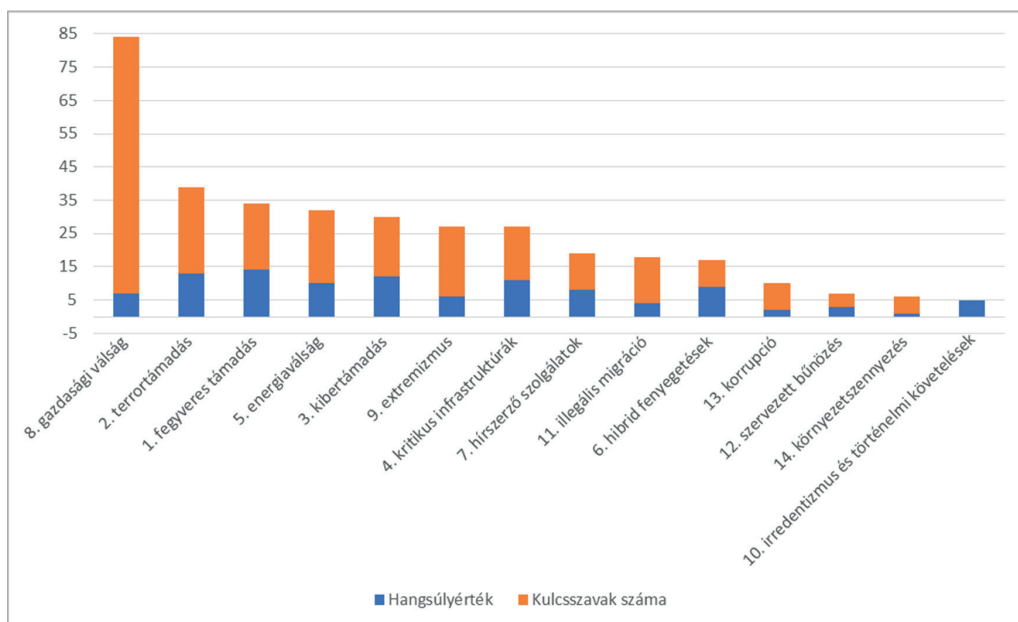
¹⁹ BSSR (2021): 27. pont. 6.

²⁰ BSSR (2021): 28. pont. 6.

²¹ BSSR (2021): 29. pont. 6.

Biztonsági szektor	Biztonsági kihívás (a BSSR szerinti sorrend és megnevezés)	Hangsúly-érték (A)	Kulcsszavak száma (B)	Hangsúly-sorrend (A+B)
gazdasági	5. energiaválság (<i>energetická kríza</i>)	10	22	4. (32)
	4. a kritikus infrastruktúrák megrongálása vagy megsemmisítése (<i>narušenie alebo zničenie kritickej infraštruktúry</i>)	11	16	6–7. (27)
	8. gazdasági válság (<i>ekonomická kríza, prepad hospodárstva</i>) és a társadalmi stabilitás megingatása (<i>rozvrat sociálnej stability</i>)	7	31 20 26	1. (84)
	12. szervezett bűnözés (<i>organizovaný zločin</i>)	3	4	12. (7)
	11. illegális migráció (<i>nelegálna migrácia</i>)	4	14	9. (18)
társadalmi	13. korrupció (<i>korupcia</i>)	2	8	11. (10)
környezeti	14. környezetszennyezés (<i>znečisťovanie a poškodzovanie životného prostredia</i>)	1	5	13. (6)
informatikai	3. kibertámadás (<i>kybernetické útoky</i>)	12	18	5. (30)

Forrás: Krajnc (2019): i. m.; Buzan et al. (1998): i. m.; Gazdag–Remek (2018): i. m.; saját módszertan (lásd 5. lábjegyzet), valamint a BSSR (2021): i. m. alapján a szerző szerkesztése

2. ábra: A Szlovákia Nemzeti Biztonsági Stratégiájában feltüntetett kiemelt biztonsági veszélytényezők és az ezeket meghatározó kulcsszavak gyakorisága a dokumentumban

Forrás: a szerző szerkesztése

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a nemzeti biztonsági stratégiában megfogalmazott biztonsági kockázatok sorrendje *nem felel meg teljes mértékben* a stratégia szövegében használt kulcsszavak gyakoriságának. A tizennégy biztonsági kihívás és fenyegetés közül – az alkalmazott módszertan alapján – az első ötből négy egyezik a stratégiában foglalt sorrenddel. Viszont jelentős eltérés tapasztalható a gazdasági vál-

ság és társadalmi stabilitás csökkenése által okozott biztonsági kockázat területén, ami a stratégiai célkitűzésekkel, a feladatok és eszközök meghatározásával magyarázható. Ennek értelmében Szlovákia saját biztonsági érdekeit „biztonságpolitikai eszközökkel, az állampolgárok közreműködésével és támogatásával, valamint szövetségeseivel és partnereivel együttműködésben mozdítja elő”.²²

Az alkalmazott módszertan alapján összeállított biztonsági veszélytényezők sorrendjét a 2. ábra ábrázolja.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája

A magyar kormány 2020. április 21-i, 1163/2020. (IV. 21.) számú kormányhatározatában elfogadta *Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiáját* (MNBS). Az új dokumentum a nyolc évig hatályban lévő korábbi, Magyarország biztonsági stratégiájáról szóló, 1035/2012. (II. 21.) számú kormányhatározatot váltotta fel.²³ Az MNBS a kormány jóváhagyása után, a kormányhatározatnak a *Magyar Közlöny*ben történt megjelenése napján lépett hatályba.

Az MNBS tíz fejezetből és 179 pontból áll, és a *Biztonságos Magyarország egy változékony világban* alcímet viseli. Az MNBS a bevezetőben kimondja, hogy a biztonságot „befolyásoló folyamatok egyik leginkább meghatározó jellemzője, hogy kialakulásuk, fejlődésük és hatásuk nehezen jelezhető előre, és ez növekvő bizonytalanságot eredményez”.²⁴

Magyarország globális és regionális biztonsági környezetét az MNBS ötödik fejezete értékeli, amely szerint fokozatosan erősödik a globális és regionális hatalmi centrumok közötti versengés, és egy új világrend kialakulása van folyamatban.

„A kihívások változó jellege és a biztonsági környezet egyes tendenciái fokozatos romlást vetítenek előre, amelynek fő elemei: a váratlanság, a változékonyosság, az összetettség, a hatalmi centrumok közötti növekvő versengés, a globális közjavak újraosztásának szándéka, a klímaváltozás, a szűkebb régiók geostratégiai kihívásai, a befagyott konfliktusok, a nemzetközi jog csökkenő kikényszeríthetősége, a migráció kiváltó okai és következményei, a túlnépesedés, az erőforrások szűkössége, a fundamentalista vallási irányzatok és a terrorizmus, a válságok átalakuló jellege, a technológiai forradalom és a növekvő digitális és pénzügyi sérülékenység.”²⁵

„A hatalmi vetélkedés mindinkább kiterjed a globális közjavakra is: fokozódó küzdelem folyik a nemzetközi vizek és az ott található erőforrások, az északi sarkvidék és a világűr ellenőrzéséért, valamint a kibertér dominanciájáért.”²⁶

²² BSSR (2021): 44. pont. 9.

²³ MNBS (2020).

²⁴ MNBS (2020): Bevezető, 2. pont. 1.

²⁵ MNBS (2020): Magyarország biztonsági környezete, 44. pont. 7.

²⁶ MNBS (2020): Magyarország biztonsági környezete, 48. pont. 8.

Az említett biztonsági veszélytényezők mellett az MNBS nevesíti a globális terrorizmus veszélyét, politikai, vallási, ideológiai vagy más alapú szélsőséges csoportok tevékenységét és a szervezett – határokon átnyúló – bűnözést. Ezzel összefügg a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök terjedése, illetve fejlődése és a nem állami szereplők törekvése a fegyverek birtoklására és alkalmazására, ami növeli a biztonság kiszámíthatatlanságát. Az MNBS – a koronavírus-járvány hatására – felhívja a figyelmet arra, hogy a járványok gyors terjedése nemzeti, regionális vagy akár globális szintű instabilitás forrása lehet. Ugyanakkor nem hagyja figyelmen kívül a kriptovaluták használatára vonatkozó jogi szabályozások hiányosságait sem.

Regionális szempontból a nemzetközi jogot figyelmen kívül hagyó nagyhatalmi törekvések kihatnak Európa, de elsősorban a Kárpát-medence és Kelet-Közép-Európa biztonsági helyzetére. Ennek értelmében Magyarország – csakúgy, mint az euroatlanti és az európai biztonsági rendszer egésze – keleti és déli irányból egyaránt rendkívüli kihívásokkal és fenyegetésekkel néz szembe. Elsősorban a Nyugat-Balkán biztonsági helyzete törekény továbbra is, és a migrációs útvonalak, a gazdasági instabilitás, valamint a vallási radikalizmus is elősegítheti a térség biztonsági helyzetének romlását. Földrajzi fekvése révén Magyarország kitettsége a nyugat-balkáni kihívásoknak lényegesen meghaladja a legtöbb európai országét. A tömeges migráció gócpontjai egybeesnek az afrikai és közép-ázsiai népességgrobbanás által érintett területekkel, ami az államok és régiók destabilizálódásához és a migrációs nyomás további erősödéséhez vezethet. A regionális biztonságra negatívan hatnak a közép-európai térséget érintő aktív és befagyott konfliktusok, amelyek hosszú távon fennmaradhatnak. Következtetesképpen Magyarország kiemelt figyelmet fordít a Nyugat-Balkán térségére, az Afrikában és a Közel-Keleten keletkezett konfliktusokra, amelyek a tömeges (il)legális migráció kiváltó okai, továbbá a NATO keleti szárnyán folyamatban lévő aktív és befagyott konfliktusokat is veszélytényezőnek tekinti.

Az MNBS külön fejezetben (*Kiemelt biztonsági kockázatok*) tizenhét – a nemzeti érdekeket vagy a szövetségi rendszert potenciálisan sértő – biztonsági kockázatot említ.²⁷ Az egyes biztonsági kihívások biztonsági szektorok szerinti besorolását az MNBS-ben kapott sorrend és a használt kulcsszavak gyakorisága alapján a következő táblázat összegzi.

3. táblázat: Magyarország biztonsági veszélytényezőinek elemző-értékelő mátrixa

Biztonsági szektor	Biztonsági kihívás (az MNBS szerinti sorrend és megnevezés)	Hangsúly-érték (A)	Kulcsszavak száma (B)	Hangsúly-sorrend (A+B)
katonai	2. váratlan fegyveres támadás	16	14	7–8. (30)
	5. terrorcselekmény	13	25	5. (38)
	13. tömegpusztító fegyverekkel végrehajtott támadás vagy terrorcselekmény	5	4	14. (9)

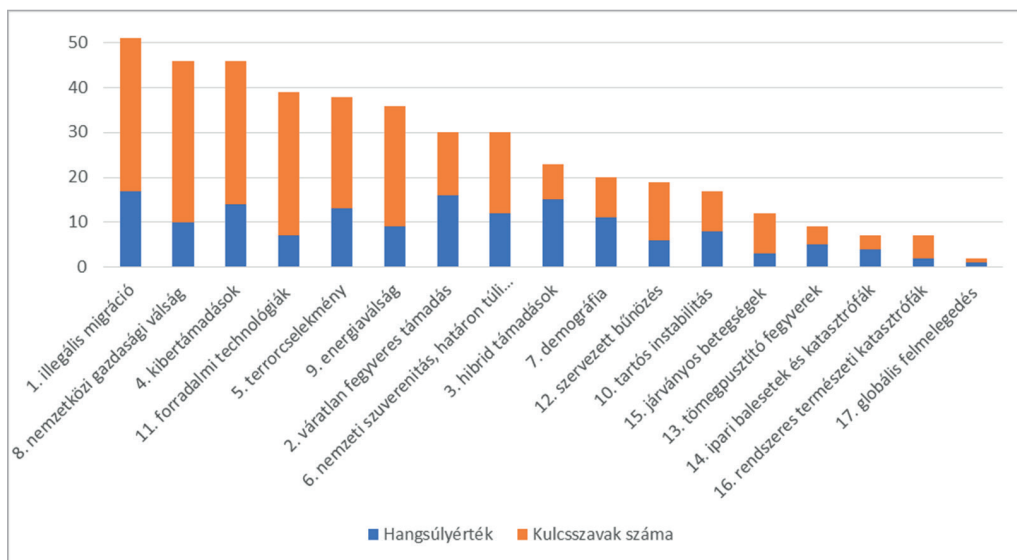
²⁷ MNBS (2020): Kiemelt biztonsági kockázatok, 124. pont. 18–19.

Biztonsági szektor	Biztonsági kihívás (az NMBS szerinti sorrend és megnevezés)	Hangsúly-érték (A)	Kulcsszavak száma (B)	Hangsúly-sorrend (A+B)
politikai	3. hibrid támadások	15	8	9. (23)
	6. minden olyan cselekmény, amely a nemzeti szuverenitást veszélyezteti és a határon túli magyar közösségeket szülőföldjük tömeges elhagyására kényszeríti	12	10 8	7–8. (30)
	10. tartós instabilitás és „bukott állam” létrejötte Magyarország szomszédságában	8	9	12. (17)
gazdasági	8. nemzetközi gazdasági válság vagy a globális konjunktúra lassulása	10	32 4	2–3. (46)
	9. energiaválság	9	27	6. (36)
	12. szervezett bűnözés	6	13	11. (19)
társadalmi	1. illegális migráció, (il)legális bevándorlás és beutazás	17	27 6 1	1. (51)
	7. a demográfiai helyzet romlása, a népességfogyás és a népesség elöregedése	11	7 1 1	10. (20)
környezeti	14. ipari balesetek és katasztrófák	4	3	15–16. (7)
	15. járványos betegségek	3	9	13. (12)
	16. rendszeres természeti katasztrófák	2	5	15–16. (7)
	17. a globális felmelegedés következtében kialakult vízhiányos időszakok	1	1	17. (2)
informatikai	4. kibertámadások	14	32	2–3. (46)
	11. a forradalmi technológiák illetéktelenek kezébe kerülése	7	32	4. (39)

Forrás: Krajnc (2019): i. m.; Buzan et al. (1998): i. m.; Gazdag–Remek (2018): i. m.; saját módszertan (lásd 5. lábjegyzet), valamint az MNBS (2020): i. m. alapján a szerző szerkesztése

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a nemzeti biztonsági stratégiában megfogalmazott biztonsági kockázatok sorrendje *nem felel meg* a stratégia szövegében használt kulcsszavak gyakoriságának, ami arra utal, hogy a biztonsági kockázatok sorrendjének meghatározására nyomást gyakorolnak a belső és külső politikai, gazdasági, társadalmi, klimatikus és demográfiai változások, valamint a technológiai forradalom társadalomformáló hatásai. Ennek értelmében – és a valóságnak is megfelelően – Magyarország számára a meghatározó kihívást az (il)legális migráció jelenti. Ezt követi a – világjárvány és az Ukrajna elleni fegyveres orosz támadás következtében kialakult – nemzetközi gazdasági válság, illetve a globális konjunktúra lassulásának veszélye. Ezeket követi a kibertámadások, és a forradalmi technológiák illetéktelenek kezébe kerülésének kockázata.

Az alkalmazott módszertan alapján összeállított biztonsági veszélytényezők sorrendjét a 3. ábra ábrázolja.

3. ábra: Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájában feltüntetett kiemelt biztonsági veszélytényezők és az ezeket meghatározó kulcsszavak gyakorisága a dokumentumban

Forrás: jelen tanulmány 3. táblázatából kiindulva, valamint a *Bevezetés és az alkalmazott módszertan* harmadik bekezdésében leírt saját fejlesztésű módszertan alapján a szerző szerkesztése

Románia Nemzeti Védelmi Stratégiája

A román Képviselőház és a Szenátus együttes ülésén, 2020. június 30-án jóváhagyta Románia 2020–2024-es időszakra szóló Nemzeti Védelmi Stratégiáját (*Strategiei Naționale de Apărare a Țării*, SNAT).²⁸ A dokumentum az *Együtt a biztonságos és virágzó Romániáért egy új kihívásokkal jellemzett világban* alcímet viseli, és a román hivatalos közlönyben történt megjelenésének napján (2020. július 1.) lépett hatályba. Az új SNAT a 2015-ben elfogadott nemzeti védelmi stratégiát váltotta fel. Románia biztonságpolitikájának sajátossága, hogy az új nemzeti védelmi stratégiát az elnökválasztások után Románia újonnan megválasztott elnöke terjeszti a Legfelsőbb Védelmi Tanács,²⁹ a Képviselőház és a Szenátus elé – hivatalába lépésétől számítva hat hónapon belül.³⁰ A stratégia a hat hónapos határidő betartását rögzítette is.³¹

A SNAT összesen öt fejezetből és 217 pontból áll. Románia köztársasági elnöke – Klaus Werner Iohannis – a SNAT előszavában világossá teszi, hogy az alapvető és iránymutató stratégiai dokumentum „testreszabott, hatékony válaszokat ad a biztonsági kockázatokra, fenyegetésekre és sebezhetőségekre [vulnerabilităților – P. L.], amelyek a folytonosságon,

²⁸ Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024. *Presidency.ro*, 2020.

²⁹ Președintele României: Declarația de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis, la finalul ședinței Consiliului Suprem de Apărare a Țării. *Presidency.ro*, 2020. május 27.

³⁰ Miruna Sirbu: Romania's National Defense Strategy. A Reinforced Pillar for NATO. *CEPA*, 2020. július 14.

³¹ SNAT (2020): Introducere, 16. pont. 7.

az alkalmazkodóképességen, az ellenálló képességen és a kiszámíthatóságon alapulnak”³² a Romániát jelenleg körülvevő dinamikus, viharos és kiszámíthatatlan geopolitikai környezetben.

A SNAT harmadik fejezete (*Biztonsági környezet értékelése [Evaluarea mediului securitate]*) összesen öt alfejezetben és 51 pontban (65–115. pont)³³ részletezi Románia biztonsági környezetét globális, euroatlanti (regionális) és nemzeti szinten. Az ország a jelenlegi biztonsági környezetet dinamikusként és kiszámíthatatlanként értékeli, a biztonsági veszélytényezőket a globalizáció jellemzi, amelyek változatosan és földrajzi korlátok nélkül jelennek meg.³⁴

A SNAT 3.1. alfejezet (*Főbb trendek, amelyek a biztonsági környezetet befolyásolhatják 2024-ig [Tendințe majore cu potențial de a afecta și influența a mediului de securitate, în perspectiva anului 2024]*) új biztonsági paradigma kialakulását jelzi, amely a globális nagyhatalmak közötti viszály kialakulásához vezetett, és közvetlen hatást gyakorol a nemzetközi biztonsági rendszer stabilitására és kiszámíthatóságára. E folyamat eredményeként egyes – nem csak szomszédos – államok *ad hoc* kétoldalú együttműködésben váltak érdekeltté, vagy egyéni és elszigetelt megközelítést alkalmaznak a stratégiai érdekeik megvalósítására. A nemzetközi biztonságot befolyásoló, 2024-ig várható veszélytényezők között megjelenik a regionális vezetői ambíciókkal rendelkező, a nemzetközi jogot sértő vagy megkérdőjelező államok erősödése, illetve egyes nem nyugati hatalmak erős és határozott politikájának újjáéledése. A Közel-Keletről, Észak-Afrikából, Afganisztánból és Pakisztánból érkező migrációs hullámok továbbra is érintik Romániát – tranzitútvonalként –, ami egyúttal szélsőséges terrorista szervezetekkel kapcsolatban álló személyek beszívargását is jelentheti. Az országok közötti kapcsolatokra negatívan hat a Covid-19-világjárvány is. A kiber- és hibrid jellegű beavatkozások más országok belügyeibe, a populizmus és a politikai vezetők eltávolodása az állampolgárok napi megélhetési gondjaitól a SNAT szerint növelik a globális biztonság sebezhetőségét. A forradalmi technológiák, 5G hálózatok, kriptovaluták, számítógépes (szervezett) bűnözés ugyancsak lehetőséget teremtenek a biztonsági helyzet romlására. A demográfiai növekedés aránytalan tendenciái, a világjárványok, az éghajlatváltozás és a multilateralizmus „felhígulása” bonyolíthatja a közös nemzetközi és regionális fellépést a biztonsági veszélytényezők terjedése elleni küzdelemben. Románia biztonságának gyengítését – közép- és hosszú távon – továbbra is állami és nem állami csoportok erőfeszítései fogják jellemezni, amelyek a közpénzekből eredő gazdasági előnszerzés, Románia nemzetközi tekintélyének és regionális szerepének gyengítése és az állam szuverenitásának, egységének és oszthatatlanságának megkérdőjelezése felé irányulnak.

A 3.2. alfejezet (*A globális biztonság kulcsfontosságú összetevői [Coordonate esențiale ale evoluțiilor în planul securității la nivel global]*) alapvetően megerősíti az első alfejezetben rögzítetteket és kiegészíti a globális biztonsági környezet értékelését. Ennek értelmében Észak-Koreában és Afganisztánban továbbra is feszült és törékeny lesz a biztonsági helyzet.

³² SNAT (2020): Cuvânt înainte. 5.

³³ SNAT (2020): Evaluarea mediului securitate, 65–115. pont. 17–24.

³⁴ SNAT (2020): Coordonate esențiale ale evoluțiilor în planul securității la nivel global, 81. pont. 19.

Fokozódni fognak a természeti erőforrásokhoz kapcsolódó viták és a fegyverkezési verseny, miközben az együttműködési folyamatok nem csak a nonprolifерáció, fegyverzet-ellenőrzés és a leszerelés kérdéseiben fognak erodálódni. A (nagy)hatalmi törekvések kiterjednek az Északi-sarkvidékre, az Antarktiszra, a világűrre és a kibertérre, ami fokozott bizonytalansághoz és kockázatokhoz vezet.

A 3.3. alfejezet (*Románia és az euroatlanti biztonság [România și securitatea la nivel euro-atlantic]*) kimondja, hogy Románia a saját – elsősorban katonai – képességein kívül a NATO- és az EU-képességek kölcsönös alkalmazása által biztosítja az ország biztonságát. Románia és a NATO keleti szárnyának védelme révén a fekete-tengeri régió kiemelten fontos stratégiai terület, amely átfogó katonai, gazdasági, közlekedési, energiabiztonsági, környezeti és társadalmi megközelítést igényel. A keleti irányból érkező veszélytényezők – elsősorban „a nemzetközi jogot sértő agresszív és revizionista politikát hirdető államok destabilizáló fellépései”³⁵ – mellett fontos a Nyugat-Balkán biztonsági helyzetének rendezése is. A Románia közvetlen szomszédságában kialakult biztonsági helyzet aggodalomra ad okot „az illegális migráció, a terrorizmus, az ember-, fegyver- és kábítószer-kereskedelem, valamint a migránsok tömeges beáramlása kezelés” tekintetében.³⁶

A 3.4. alfejezet (*Románia regionális stratégiai helyzete [Postura strategică a României la nivel regional]*) megerősíti az előző alfejezetben foglaltakat, és kijelenti, hogy „az Orosz Föderáció lépései hozzájárulnak a regionális stabilitás romlásához, ami közvetlen negatív hatást gyakorol a régió államaira – elsősorban Moldovára, Ukrajnára és Georgiára”.³⁷

A 3.5. alfejezet (*Az állampolgárok, a közösségek és a nemzettel kapcsolatos biztonsági szempontok [Dimensiuni ale securității cetățeanului, comunităților și națiunii]*) a romániai oktatás minőségének javításával foglalkozik. Biztonsági szempontból kiemeli a társadalmi ellenálló képesség erősítését – elsősorban a félretájékoztatás és az álhírek terjesztése elleni védekezést –, amelyet a kritikai gondolkodás fejlesztésének a tantervbe történő beépítésével tart megvalósíthatónak.

A SNAT negyedik fejezete (*Fenyegetések, kockázatok és sebezhetőségek [Amenințări, riscuri și vulnerabilități]*) több – a nemzeti érdekeket vagy a szövetségi rendszert potenciálisan sértő – biztonsági fenyegetést (*amenințări*), kockázatot (*riscuri*) és sebezhetőséget (*vulnerabilități*) sorol fel. A biztonsági veszélytényezőket a SNAT 116. pontja határozza meg, amely meghatározások a „sebezhetőség” fogalmának kivételével megegyeznek a magyar értelmezéssel.³⁸ Ennek megfelelően a sorrendet – ahol a biztonsági veszélytényezők egyértelműek, illetve a kontextusból levont következtetések alapján – a biztonsági fenyegetések (117–134. pont)³⁹ és a biztonsági kockázatok (135–155. pont)⁴⁰ határozzák meg. Az egyes – nemzeti érdekeket érintő – biztonsági veszélytényezők biztonsági szektorok

³⁵ SNAT (2020): 105. pont. 22.

³⁶ SNAT (2020): 103. pont. 22.

³⁷ SNAT (2020): 108. pont. 22.

³⁸ Resperger István: Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések és ezek hatása Magyarországra 2030-ig. *Felderítő Szemle*, 12. (2013), 3. 5.

³⁹ SNAT (2020): Amenințări, 117–134. pont. 24–26.

⁴⁰ SNAT (2020): Riscuri, 135–155. pont. 26–28.

szerinti besorolását a szerző által összeállított sorrend és a használt kulcsszavak gyakorisága alapján a következő táblázat összegzi.

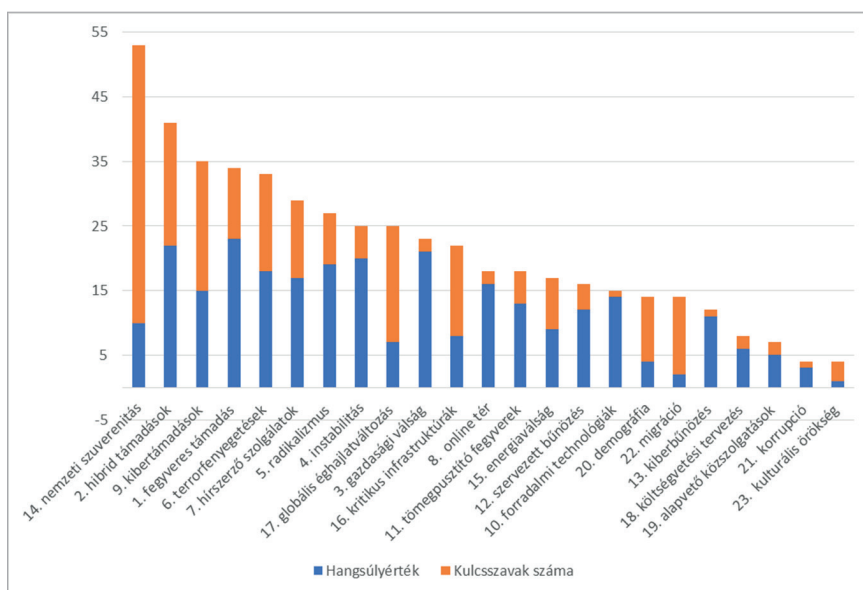
4. táblázat: Románia biztonsági veszélytényezőinek elemző-értékelő mátrixa

Biztonsági szektor	Biztonsági kihívás (a SNAT szerinti sorrend és megnevezés)	Hangsúly-érték (A)	Kulcsszavak száma (B)	Hangsúly-sorrend (A+B)
katonai	1. fegyveres támadás (<i>ofensiv</i>)	23	11	4. (34)
	6. terrorfenyegetések (<i>teroare</i>)	18	15	5. (33)
	11. tömegpusztító fegyverek (<i>armelor de distrugere în masă</i>) és a kettős felhasználású termékekkel való illegális kereskedelem (<i>dublă utilizare</i>)	13	2 3	12–13. (18)
	2. hibrid támadások (<i>hibrid</i>)	22	19	2. (41)
politikai	14. minden olyan cselekmény, amely a nemzeti szuverenitást veszélyezteti (<i>securităţii naţionale</i>)	10	43	1. (53)
	7. külföldi hírszerző szolgálatok tevékenysége (<i>servicii de informaţii străine</i>)	17	12	6. (29)
	5. iszlamista-dzsihadista radikalizmus (<i>islamist-jihadiste radicalismului</i>)	19	8	7. (27)
	4. instabilitást gerjesztő (<i>instabilitate</i>) befagyott konfliktusok (<i>îngheţat</i>)	20	4 1	8–9. (25)
gazdasági	3. nemzetközi gazdasági válság (<i>criză economică</i>)	21	2	10. (23)
	15. energiaválság (<i>criză de energie</i>)	9	8	14. (17)
	12. szervezett bűnözés (<i>criminalitate organizată</i>)	12	4	15. (16)
	16. a kritikus infrastruktúrák veszélyeztetése (<i>infrastructurilor critice</i>)	8	14	11. (22)
	18. a többéves költségvetési tervezés hiánya (<i>planificări bugetare multianuale reale</i>) és alulfinanszírozottság (<i>subfinanţarea</i>)	6	2	20. (8)
	21. feketegazdaság és korrupció (<i>economiei subterane şi a corupţiei</i>)	3	1	22–23. (4)
	22. (il)legális migráció (<i>migraţie</i>)	2	12	17–18. (14)
társadalmi	20. a demográfiai helyzet romlása (<i>declinului demografic</i>)	4	10	17–18. (14)
	08. a társadalom befolyásolása az online tér kihasználásával (<i>mediul online</i>)	16	2	12–13. (18)
	19. az alapvető közegészségügyi, oktatási és szociális közszolgáltatások, ellátórendszerek gyenge teljesítménye (<i>performanţă redusă în asigurarea serviciilor publice esenţiale – publice de sănătate, educaţie şi asistenţă socială</i>)	5	2	21. (7)
	23. a kulturális örökség hanyatlása (<i>degradarea a patrimoniului cultural</i>)	1	3	22–23. (4)
	17. globális éghajlatváltozás (<i>clima globală</i>), világjárványok (<i>pandemii</i>) és természeti katasztrófák (<i>evenimente catastrofale</i>)	7	1 16 1	8–9. (25)
informatikai	9. kibertámadások (<i>atacurile cibernetice</i>)	15	20	3. (35)
	10. a forradalmi technológiák illetéktelen kezekbe kerülése (<i>tehnologia emergente şi disruptive</i>)	14	1	16. (15)
	13. kiberbűnözés (<i>criminalitatea informatică</i>)	11	1	19. (12)

Forrás: Krajnc (2019): i. m.; Buzan et al. (1998): i. m.; Gazdag–Remek (2018): i. m.; saját módszertan (lásd 5. lábjegyzet), valamint a SNAT (2020): i. m. alapján a szerző szerkesztése

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a nemzeti védelmi stratégiában megfogalmazott biztonsági kockázatok sorrendje jórészt *egyezik* a stratégia szövegében használt kulcsszavak gyakoriságával. Ez a stratégia kiegyensúlyozottsága mellett arra is utal, hogy a stratégia a biztonsági környezet alapos (és a valóságot tükröző) helyzetértékelése mellett meghatározza a kialakult biztonsági helyzet hatásainak kiküszöböléséhez vezető célokat és eszközöket. Ennek értelmében Románia számára az első három meghatározó biztonsági fenyegetést a nemzeti szuverenitás veszélyeztetése mellett a hibrid és kibertámadások jelentik. Ezt elsősorban Oroszország „agresszív magatartása, a fekete-tengeri térség militarizálására irányuló tevékenységei, valamint a bizonytalanság és a feszültség fenntartására irányuló hibrid akciói” indokolják.⁴¹

Az alkalmazott módszertan alapján összeállított biztonsági veszélytényezők sorrendjét a 4. ábra ábrázolja.

4. ábra: A Románia Nemzeti Védelmi Stratégiájában feltüntetett kiemelt biztonsági veszélytényezők és az ezeket meghatározó kulcsszavak gyakorisága a dokumentumban

Forrás: jelen tanulmány 4. táblázatából kiindulva, valamint a *Bevezetés és az alkalmazott módszertan* harmadik bekezdésében leírt saját fejlesztésű módszertan alapján a szerző szerkesztése

Következtetések

Az értékelt országok nemzeti biztonsági stratégiákban foglalt, a biztonsági környezet – ezen belül a nemzeti érdekeket vagy a szövetségi rendszert potenciálisan sértő tényezőinek – értékelése és az alkalmazott módszertan alapján kirajzolódtak a biztonság-

⁴¹ SNAT (2020): Introdúcere, 6. pont. 6.

és védelempolitikai párhuzamok. Kijelenthető, hogy a vizsgált országok közötti együttműködési lehetőségek elsősorban a gazdasági és a katonai biztonsági szektoron belül valósulhatnak meg. A gazdasági szektoron belül a nemzetközi gazdasági válság negatív hatásainak – főként a nemzeti pénzügyi és gazdasági stabilitást érintő – csökkentése érdekében, az energiaválság elkerülésében és a szervezett bűnözés elleni fellépésben lehetséges az együttműködés. A katonai szektoron belül – az értékelt országok NATO- és EU-tagsága révén is – a fegyveres támadás elleni védekezés és a terrorfenyegetések területein jelentős az együttműködési lehetőség.

A politikai, társadalmi, információs és környezeti biztonsági szektoron belül a vizsgált országok jellemzően saját, nemzeti politikájukat követik. Ennek ellenére a politikai biztonsági szektoron belül a hibrid támadások elleni küzdelem teret ad az együttműködésre és az eszmecserére. A társadalmi biztonsági szektoron belül a migrációt kiváltó veszélytényezők elleni küzdelem teszi lehetővé az együttműködést, figyelembe véve, hogy ez a küzdelem a közös biztonság- és védelempolitika irányelveihez köthető. Az értékelt országok nemzeti biztonsági stratégiáinak kvantitatív és kvalitatív (kevert) értékelése alapján kijelenthető, hogy elsősorban a migrációt kiváltó okok elleni küzdelem ad lehetőségeket a közös fellépésre. Az informatikai biztonsági szektoron belül egyértelműen a kibertámadások elleni fellépés ad lehetőséget a szoros együttműködésre és – az értékelt országok földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően – közös cselekvési terv kidolgozására a NATO keleti szárnyán. Mind a négy értékelt ország számára fontos a környezetvédelem, ezen belül a vízbázisok és az erdők védelme, amely területek összefüggenek a globális felmelegedés elleni küzdelemmel.

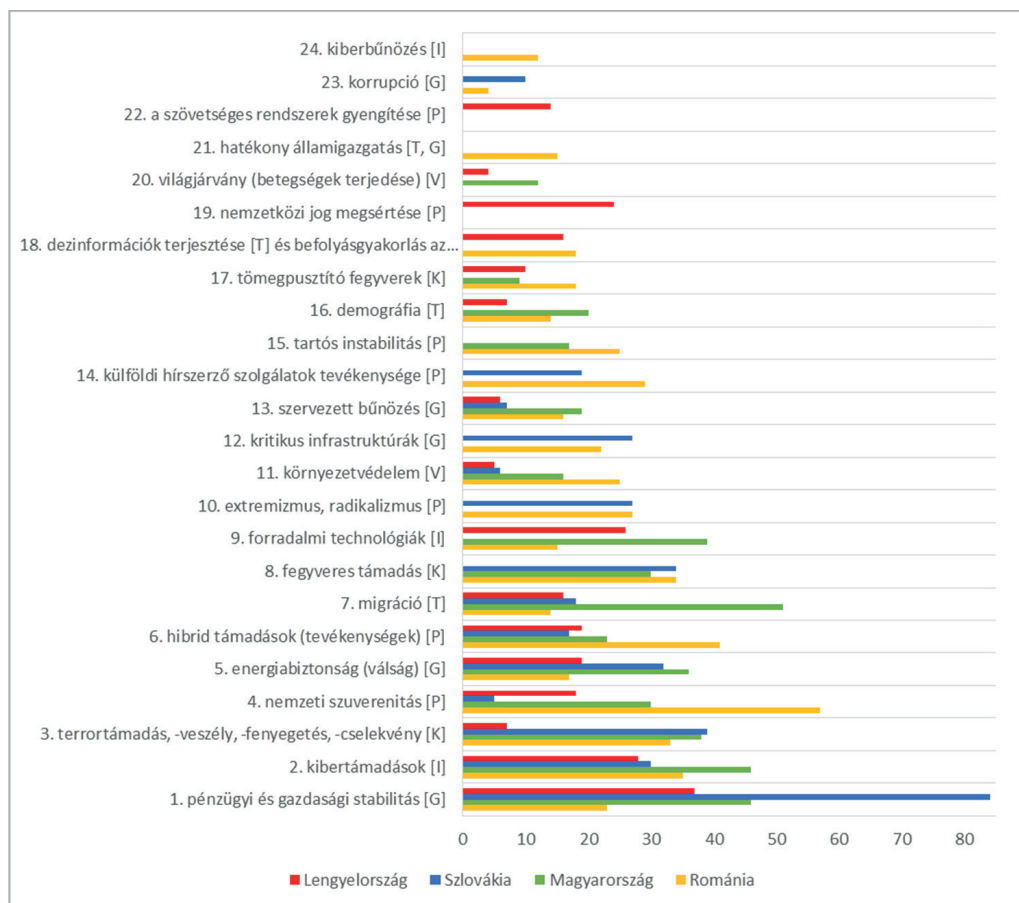
5. táblázat: Lengyelország, Szlovákia, Magyarország és Románia biztonsági veszélytényezőinek hangsúlysorrend és -értékeinek összegző elemző-értékelő mátrixa

Biztonsági veszélytényező / országszerinti hangsúlysorrend és hangsúlyérték	Lengyelország		Szlovákia		Magyarország		Románia		Σ
	Sorrend	Érték	Sorrend	Érték	Sorrend	Érték	Sorrend	Érték	
1. pénzügyi és gazdasági stabilitás [G]	1.	37	1.	84	2–3.	46	10.	23	190
2. kibertámadások [I]	2.	28	5.	30	2–3.	46	3.	35	139
3. terrortámadás, -veszély, -fenyegetés, -cselekvény [K]	12–13.	7	2.	39	5.	38	5.	33	117
4. nemzeti szuverenitás [P]	7.	18	14.	5	7–8.	30	1., 22–23.	57	110
5. energiabiztonság (válság) [G]	5–6.	19	4.	32	6.	36	14.	17	104
6. hibrid támadások (tevékenységek) [P]	5–6.	19	10.	17	9.	23	2.	41	100
7. migráció [T]	8–9.	16	9.	18	1.	51	17–18.	14	99
8. fegyveres támadás [K]			3.	34	7–8.	30	4.	34	98
9. forradalmi technológiák [I]	3.	26			4.	39	16.	15	80
10. extrémizmus, radikalizmus [P]			6–7.	27			7.	27	54
11. környezetvédelem [V]	15.	5	13.	6	15–17.	16	8–9.	25	52
12. kritikus infrastruktúrák [G]			6–7.	27			11.	22	49
13. szervezett bűnözés [G]	14.	6	12.	7	11.	19	15.	16	48

14.	külföldi hírszerző szolgálatok tevékenysége [P]	8.	19	6.	29	48		
15.	tartós instabilitás [P]			12.	17	8–9.	25	42
16.	demográfia [T]	12–13.	7	10.	20	17–18.	14	41
17.	tömegpusztító fegyverek [K]	11.	10	14.	9	12–13.	18	37
18.	dezinformációk terjesztése [T] és befolyásyakorlás az online térben [I]	8–9.	16			12–13.	18	34
19.	a nemzetközi jog megsértése [P]	4.	22					22
20.	világjárvány (betegségek terjedése) [V]	16.	4	13.	12	A 11-eshez sorolva		16
24.	hatékony államigazgatás [T,G]					20., 21.	15	15
21.	a szövetséges rendszerek gyengítése [P]	10.	14					14
22.	korruptió [G]	11.	10			22–23.	4	14
23.	kiberbűnözés [I]					19.	12	12

Az értékelt országok – nemzeti és szövetséges érdekeket fenyegető – biztonsági veszélytényezőinek elemző-értékelő következtetéseit a biztonságpolitikai leírómátrix ábrázolja.		Lengyel-ország	Szlovákia	Magyar-ország	Románia
1.	pénzügyi és gazdasági stabilitás [G]	37	84	46	23
2.	kibertámadások [I]	28	30	46	35
3.	terrortámadás, -veszély, -fenyegetés, -cselekvény [K]	7	39	38	33
4.	nemzeti szuverenitás [P]	18	5	30	57
5.	energiabiztonság (válság) [G]	19	32	36	17
6.	hibrid támadások (tevékenységek) [P]	19	17	23	41
7.	migráció [T]	16	18	51	14
8.	fegyveres támadás [K]		34	30	34
9.	forradalmi technológiák [I]	26		39	15
10.	extremizmus, radikalizmus [P]		27		27
11.	környezetvédelem [V]	5	6	16	25
12.	kritikus infrastruktúrák [G]		27		22
13.	szervezett bűnözés [G]	6	7	19	16
14.	külföldi hírszerző szolgálatok tevékenysége [P]		19		29
15.	tartós instabilitás [P]			17	25
16.	demográfia [T]	7		20	14
17.	tömegpusztító fegyverek [K]	10		9	18
18.	dezinformációk terjesztése [T] és befolyásyakorlás az online térben [I]	16			18
19.	nemzetközi jog megsértése [P]	24			
20.	világjárvány (betegségek terjedése) [V]	4		12	
21.	hatékony államigazgatás [T, G]				15
22.	a szövetséges rendszerek gyengítése [P]	14			
23.	korruptió [G]		10		4
24.	kiberbűnözés [I]				12

Forrás: Krajnc (2019): i. m.; Buzan et al. (1998): i. m.; Gazdag–Remek (2018): i. m.; saját módszertan (lásd 5. lábjegyzet), valamint az MNBS (2020): i. m.; az SBNRP (2020): i. m.; a BSSR (2021): i. m. és a SNAT (2020): i. m. alapján a szerző szerkesztése

5. ábra: Lengyelország, Szlovákia, Magyarország és Románia – a biztonsági veszélytényezők hangsúlyértékek szerinti összehasonlítása

Forrás: jelen tanulmány 1., 2., 3. és 4. táblázatából kiindulva, valamint a *Bevezetés és az alkalmazott módszertan* harmadik bekezdésében leírt saját fejlesztésű módszertan alapján a szerző szerkesztése

A leírómátrixban feltüntetett sorrend az értékelt országok – nemzeti érdekeket érintő – biztonsági veszélytényezőinek biztonsági szektorok szerinti hangsúlyértékeit összeadva alakult ki. Az első helyen álló „pénzügyi és gazdasági stabilitás [G]”⁴² összeadott hangsúlyértéke 190 (Lengyelország 37, Szlovákia 84, Magyarország 46, Románia 23 ponttal), míg az utolsó – huszonnegyedik – helyet elfoglaló „kiberbűnözés” csak 12 ponttal rendelkezik, mivel csak a SNAT-ban van jelen ezzel a megnevezéssel. Az elemző-értékelő biztonságpolitikai leírómátrixból több következtetést is le lehet vonni, teret adva további – első-sorban kvalitatív – kutatási témák meghatározásának. Ennek megfelelően az értékelt

⁴² A biztonsági leírómátrixban a szögletes zárójelben lévő nagy betűk a biztonsági veszélytényezők egyes biztonsági szektorokhoz való besorolását jelentik: K – katonai, P – politikai, G – gazdasági, T – társadalmi, V – környezetvédelmi, I – informatikai.

országok – nemzeti érdekeket érintő – biztonsági veszélytényezőinek összehasonlítása alapján kimutathatóvá váltak a nemzeti biztonsági stratégiák párhuzamos vonásai, prognosztizálva és alátámasztva egyszersmind a vizsgált országok közötti együttműködés lehetőségeit (halványszürke kiemelés). Ezt a kvantitatív elemzést szükséges kvalitatív elemzéssel kiegészíteni, amire jó példa a „nemzeti szuverenitás” veszélytényező, hiszen minden értékelt ország más (történelmi) szemszögből közelíti meg a kérdést. Ugyanakkor a mátrix végén elhelyezkedő – csak egyetlen értékelt ország biztonsági stratégiájában megjelenő – biztonsági veszélytényezők (mint például a kiberbűnözés, a szövetségi rendszerek gyengítése, a nemzetközi jog megsértése, a hatékony államigazgatás) új kutatási területet adhatnak az értékelt országok saját nemzeti biztonsági (védelmi, katonai, kiberbiztonsági) stratégiáinak, illetve szakpolitikáinak előkészítéséhez. Ez ugyanúgy alkalmazható azokra a veszélytényezőkre, amelyekben – a kvantitatív eredmények alapján – nincs meg a teljes összhang.

Az alkalmazott módszertan alapján a vizsgált országok biztonsági veszélytényezőinek összeállított sorrendjét az alábbi diagram ábrázolja, amely kiegészíti és átláthatóbbá teszi az összegző biztonsági leírómátrixot.

Felhasznált irodalom

Jogszabályok

- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Online: <http://ludovika.lnkiy.in/TxR8Z>
- Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky. *Vlada.gov.sk*, 2021. Online: <http://ludovika.lnkiy.in/6XnSz>
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. *Bbn.gov.pl*, 2020. Online: <http://ludovika.lnkiy.in/CVP5i>
- Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020–2024. *Presidency.ro*, 2020. Online: www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf

Szakirodalom

- Babbie, Earl: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, Balassi, 2008.
- Buzan, Barry – Ole Weaver – Jaap de Wilde: *A New Framework for Analysis*. Boulder, Lynne Rienner Publishers, 1998.
- Creswell, John W. – Vicki L. Plano Clark: *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Los Angeles, SAGE Publishing, 2017.
- Gazdag Ferenc – Remek Éva: *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest, Dialóg Campus, 2018
- Krajnc Zoltán (szerk.): *Hadtudományi lexikon. Új kötet*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.

Internetes források

- Csiki Tamás: *A kelet-közép-európai államok védelmi együttműködési törekvései, 2008–2016*. PhD-értekezés. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2017. Online: <http://ludovika.lnkiy.in/7jEKN>
- Etl Alex: *A biztonságpercepció elemzésének kevert módszere és a magyar biztonságpercepció vizsgálata*. PhD-értekezés. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2021. Online: <http://ludovika.lnkiy.in/ZugvF>
- London School of Economics and Political Science (LSE): Professor Barry Buzan (é. n.). Online: www.lse.ac.uk/international-relations/people/buzan
- Preşedintele României: *Declaraţia de presă susţinută de Preşedintele României, domnul Klaus Iohannis, la finalul şedinţei Consiliului Suprem de Apărare a Ţării* (2020. május 27.). Online: www.presidency.ro/ro/media/declaratii-de-presa/declaratia-de-presa-sustinuta-de-presedintele-romaniei-domnul-klaus-iohannis1590575693
- Resperger István: Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések és ezek hatása Magyarországra 2030-ig. *Felderítő Szemle*, 12. (2013), 3. 5–36. Online: www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2013-3.pdf
- Sirbu, Miruna: *Romania's National Defense Strategy. A Reinforced Pillar for NATO. CEPA*, 2020. július 14. Online: <https://cepa.org/romanias-national-defense-strategy-2020-2024/>